

Röder Vilmos

(1881–1969)

A két világháború közötti Magyarország történelme során számos esetben volt arra példa, hogy a Nemzeti Hadsereg, illetve a magyar királyi Honvédség vezérkarának főnöke, kiválván a katonai szolgálatból, politikusként is „megmérettette” magát. Ezen személyek közé tartozott Röder Vilmos is, aki a két világháború közötti magyar katonai felső vezetők egyik legfelkészültebb, legtehetségesebb tagja volt, és a Honvéd Vezérkar főnöke beosztásban eltöltött közel öteszten-dei szolgálat után, több mint másfél évig töltötte be a honvédelmi miniszteri tisztséget.

Családi háttér és tanulmányok

Hogy miként is alakult az egykori nádasdi – minden bizonnyal német eredetű – Röder Frigyes takácsmester unokájának pályafutása, és miként jutott egy iparos családból származó fiatalember a m. kir. Honvédség legmagasabb beosztásába – a korabeli források és a közeli családtagok által kitöltött kérdőívek alapján ekképp válaszolható fel.

Röder Vilmos 1881. január 11-jén született Pécsen, Röder Vilmos és Held Gabriella elsőszülött gyermekeként. (Testvérei közül Jenő szintén hivatásos honvédtiszt lett, míg Ede bencés szerzetes, majd később gimnáziumi tanár.)

Röder Vilmos édesapja a m. kir. Honvédségben szolgált mint kezelőtiszt, főhadnagyi rendfokozatban. Előbb Pécsen élt, majd később családjával együtt Pápára költözött, ahol az idősebb Röder Vilmos a m. kir. pápai 7. honvéd huszárezredben szolgált – akkor már századosi rendfokozatban, de szintén – kezelőtisztként.

A gimnázium első négy osztályát Röder Vilmos Pápan, az akkori Bencés Gimnáziumban (mai jogutóda a Türr István Gimnázium és Kollégium), amely akkor algimnázium volt, végezte el 1891 és 1895 között, és annak sikeres befejeztét követően jelentkezett a Ludovika Akadémiára.

Választását minden bizonnyal befolyásolta édesapja hivatása és az a tény is, hogy tanulmányait ingyenesen folytathatja a magyar honvédtisztképzés – akkor még egyetlen – intézményében. Az ingyenes képzéshez a pályázónak, így Röder Vilmosnak is, azonban el kellett nyernie valamely városi, vármegyei vagy magánalapítványi helyet, így tanulhatott „teljesen díjmentes államköltséges helyen”. Röder Vilmos ludovika akadémiai tanulmányait „Pécs szabad királyi város alapítványi helyén” végezhetné négy éven keresztül. Az 1895. október 1-jén megkezdett és 1899. augusztus 18-án befejezett tanulmányai során osztályában végig osztálymásodik volt, összeredménye pedig jeles. Az osztályelső minden esztendőben Tombor Jenő volt, míg mögöttük a rangsorban hátrébb Shvoy Kálmán, aki a későbbiek során Röder Vilmosról nem sok jót mondott és írt.

Röder Vilmost 1899. augusztus 18-án (1899. november 1-jei ranggal, 2. rangszámmal) avatták hivatásos honvéd hadnaggyá a m. kir. 18. honvéd gyalogezred (Sopron) I. zászlóaljához. Az 1. rangszámot Tombor Jenő kapta. Megjegyzendő, hogy az akkor még négy évfolyamos hadapródiskolaként működő Ludovika Akadémiáról a végzett növendékeket hadapród-tiszthelyettesi – ezen rendfokozati elnevezés 1908. októberétől zászlós – rendfokozatban avatták. A felavatott évfolyam legkiválóbb növendékei – általában az 1. és 2. rangszámmal avatottak – hadnagyi rendfokozatot „kaptak”, és ezzel a későbbiek során évfolyamtársaik a későbbi magasabb rendfokozatba történő kinevezésekkor megelőzték. Röder Vilmos csapattesténél alantos tiszti beosztásban kezdte meg a szolgálatát, de törekvő fiatal tisztként hamarosan a m. kir. honvéd felsőbb tiszti tanfolyam hallgatója lett.

Ezt a tíz hónapos tanfolyamot a m. kir. Honvédség azon fiatal – többnyire hadnagyi, főhadnagyi rendfokozatban szolgáló – tisztjei végezték el, akik a magasabb képzettséget nyújtó cs. és kir. Hadiiskolára törekedtek. Azok közül, akik ezt a tanfolyamot sikeresen elvégezték, a m. kir. Honvédség főparancsnoka beiskolázhatott 4-5 személyt a bécsi hadiiskolára, külön felvételi eljárás nélkül.

Röder Vilmos 1901-ben kezdte meg tanulmányait a honvéd felsőbb tiszti tanfolyamon, és 1902-ben, „jeles” összeredménnyel zárta azokat.

Ezt követően 1902 októbere és 1904 októbere között a bécsi cs. és kir. Hadiiskola (Kriegsschule) hallgatója volt, amelyet, miután „igen jó” összeredménnyel, 21.-nek rangsorolva elvégzett, a kolozsvári m. kir. VI. honvédkerületi parancsnokságra helyezték.

1904. november 1-jén soron kívül főhadnagyi kinevezést kapott 2. rangszámmal, egyúttal beosztották a vezérkari testületbe és a m. kir. 75. honvéd gyalogdandár parancsnokságra vezérkari tisztnek. Beosztásából 1907. november 1-jén a m. kir. 80. gyalogdandár parancsnokságára került, szintén vezérkari tiszti beosztásba. 1909. május 1-jével vezérkari századosi kinevezést nyert 20. rangszámmal, és új szolgálati helye a m. kir. Honvédelmi Minisztérium lett. Itt szerzett tapasztalatokat a katonai közigazgatásról, és ismerkedett meg az „íróasztali munkával”. Kortársi emlékezések szerint mind a Honvéd Vezérkar főnökeként, mind honvédelmi miniszterként íróasztalán nagy rend volt, a különböző színű ceruzák katonás rendben sorakoztak. Jellegzetes szignója nem kevés korabeli iraton megtalálható.

Az adott korban általános és következetesen végre is hajtott gyakorlat szerint a vezérkari beosztásokban szolgáló tiszteknek a beosztásuk megtartása mellett rendszeresen csapatszolgálatot is kellett teljesíteniük. Ennek a gyakorlatnak volt betudható, hogy Röder Vilmos – aki a vezérkari testületbe beosztott tiszt volt – 1910. február 1. és 1910. november 1. között csapatszolgálatot teljesített a m. kir. soproni 18. honvéd gyalogezrednél, ahova első tiszti beosztásba került 1899-ben.

A csapatszolgálat letelte után ismét a m. kir. Honvédelmi Minisztériumban kapott beosztást, és 1910. november 1-je és 1912. november 1-je között annak 1. (szervezési) osztályán szolgált.

A minisztérium 1. osztálya igen széles ügykörrel rendelkezett. A korabeli honvédségi és csendőrségi névkönyvben – *A magyar királyi Honvédelmi Minisztérium, honvédség és csendőrség névkönyve 1911. évre* – tizenhét pontban foglalták össze az osztály ügykörét.

Ezek közül a leglényegesebbek:

„1. A m. kir. honvéd és népfelkelő hatóságok, parancsnokságok, csapatok, valamint a koronaórség és a parlamenti órség részletes szervezése, katonai kiképzése és az erre vonatkozó törvényjavaslatok szerkesztése. 2. A cs. és kir. közös hadsereg és a cs. kir. honvédség [az osztrák k. k. Landwehr – Sz. S.] tisztán katonai és szervezési kérdései; azok béke hadrendjének és elhelyezésének nyilvántartása. 3. A honvédség és népfelkelés ügy- és szolgálati rendje. 4. A honvéd és népfelkelő csapatok hadművelleti és egyéb alkalmazása, karhatalmak és különítmények kirendelése, a honvéd csapatok katonai szolgálata, fegyver- és lögyakorlatok, összpontosítások, harcászati és gyakorló lovaglások, békeirányítás, katonai szemleutazások és az ezeknél tett észleletekről szóló jelentések tárgyalása. 5. A csapatgyakorlóterekre vonatkozó katonai, közigazgatási, mező- és erdőgazdasági elvi kérdések [...]. 8. Az összes vezérkari és tüzértörzskari ügyek és a honvédségnél szolgálati alkalmazásban álló vezérkari testületi és tüzértörzskari, valamint vezérkari és tüzértörzskari szolgálatra alkalmazott, ily minősültségű tisztek összes személyi ügyei. 9. A felsőbb tiszti tanfolyam ügyei a hadiiskolába és a felsőbb tüzértanfolyamba való vezénylest illetően. A tulli és a honvéd táviró tanfolyam, a hadi iskola [sic!] és a felsőbb tüzér tanfolyam összes ügyei katonai tekintetben, szintűgy ezek gazdasági ügyei is, a mennyiben [sic!] azok a tanügyi vezetéssel kapcsolatosak, illetve elvi jelentőségűek [...]. 11. Rendkívüli katonai események és ünnepélyek általában, ideértve a *Szolgálati Szabályzat* szerint bejelentendő rendkívüli eseményeket is. 12. A véderőről szóló 1912. évi XXX. törvénycikk 4. és 66. §§-ban felsorolt adatok összegyűjtése és a közös hadügyministernek való átküldése [...]. 16. A katonai osztályok vezérkari és általános könyvtárának, valamint a katonai tábori munkálatoknak kezelése.”

A m. kir. Honvédelmi Minisztériumban teljesített szolgálat után ismét csapatszolgálat következett, a korábbi éveknek megfelelően a m. kir. 18. honvéd gyalogezred állományában, 1913. november 1-jéig.

Talán nem meglepő, hogy a csapatszolgálat után Róder Vilmos útja megint a m. kir. Honvédelmi Minisztériumba vezetett, ahol ismét az 1. osztályon szolgált, egészen a Szerbiának küldött hadüzenet idejéig.

A Kárpátokban és az olasz fronton folyó harcokban

Róder Vilmost 1914. augusztus 1-jén – alig múlt 33 éves – 28. rangszámmal vezérkari őrnaggyá nevezték ki, és beosztották a kassai m. kir. III. honvédkerületi parancsnokság állományába. Viszonylag rövid ideig szolgált a hátszárban, távol a harcmezőtől. Az Osztrák–Magyar Monarchia szárazföldi hadereje által megindított hadműveleteket követően, a Kárpátokban folyó harcok idején, 1915. január 14-étől a Szurmay-csoport vezérkari főnöki tisztét töltötte be, az 1916.

február 1-jével – 27. rangszámmal – immáron vezérkari alezredessé kinevezett Röder Vilmos. 1916. április 1-jétől a Szurmay-csoportból Szurmay-hadtestté átszervezett és átnevezett seregtest vezérkari főnöke volt, majd 1917. február 9-től a cs. és kir. XXIV. hadtest vezérkari főnökeként vett részt az orosz fronton zajlott harcokban.

1917. augusztus 23-án a keleti hadművelleti területről az olasz hadszíntérre helyezték át seregtestével együtt, így továbbra is az osztrák–magyar XXIV. hadtest vezérkari főnöki beosztásában szolgált. Résztvevője volt a 11. és 12. isonzoí csatáknak, továbbá a Tagliamento és a Piave folyók mentén zajlott véres ütközeteknek.

1918. november 4-én – az Osztrák–Magyar Monarchia több százezer katonájához hasonlóan – Röder Vilmos is olasz hadifogságba került, mivel a fegyverszüneti megállapodás hatálybalépését az olasz és az osztrák–magyar haderő másként értelmezte. A hadifogságba kerülésének időpontjában Röder Vilmos vezérkari testületbeli alezredes, addigi kiemelkedő katonai teljesítménye elismeréseként már birtokosa volt az alábbi kitüntetéseknek:

- Osztrák Császári Vaskorona Rend II. osztálya hadidíszítménnyel, kardokkal;
- Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztje hadidíszítménnyel, kardokkal;
- Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztálya hadidíszítménnyel, kardokkal;
- Katonai Érdemkereszt III. osztálya hadidíszítménnyel, kardokkal;
- Bronz Katonai Érdemérem hadiszalagon, kardokkal;
- Vöröskereszt II. osztályú Díszjelvénye hadidíszítménnyel.

A hadifogság hónapjait a Nápoly melletti Agnanóban, majd Comóban töltötte egészen 1919. november 12-éig, és onnét tért vissza Magyarországra, addigra már kellő jártasságot szerezve az olasz nyelvben is. (Röder tökéletesen beszélt németül, és jól ismerte a francia nyelvet is.)

A két világhégés között

Magyarországra való hazatérését követően belépett a Nemzeti Hadseregbe. A Fővezérség hadművelleti irodájába osztották be, majd a Fővezérség megszűntét (1920. április 1.) követően a Honvéd Vezérkar 1. (hadművelleti) osztályának lett a vezetője, és ebben a beosztásban szolgált még, amikor kinevezték vezérkari ezredessé, 1920. május 1-jével.

A trianoni békediktátum katonai előírásai a magyar haderő létszámát 35 ezer főben szabták meg, amelyből 1750 fő lehetett a tényleges állományú tisztek és 2334 a tényleges állományú altisztek száma, továbbá sem a vezérkari testületet, sem a vezérkart nem engedélyezték a Magyar Királyság hadereje számára. Emiatt a politikai és katonai döntéshozóknak olyan megoldást kellett találniuk, amely „kiküszöbölheti” ezt a hiányosságot, és mindezt úgy, hogy a békeszerződés értelmében Magyarországon működő Szövetségek Közi Katonai Ellenőrző Bizottságnak – amely 1927. március 31-ével fejezte be tevékenységét a Magyar Királyság területén – ez ne tűnjön fel.

A nem engedélyezett vezérkar, illetve a Honvéd Vezérkar főnöke szolgálati állás mint a Honvédelmi Minisztérium VI. (katonai) csoportja működött. Az egykori vezérkari testületbeli tiszteket pedig „vezérkari szolgálatot teljesítő” – rövidítve vkszt. – tiszteknek nevezték, illetve jelölték.

Röder a Honvédelmi Minisztérium VI-1. osztályát (csapatok központi alkalmazása) vezette, ahol az 1910-es években szerzett tapasztalatait is jól kamatoztathatta. Elöljárói értékelték is ezt a tevékenységét. A szervezeti átalakításokat követően, 1922. december 7-én kelt kormányzói elhatározással Horthy Miklós – aki egyben a legfelsőbb hadúr is volt – a Honvédelmi Minisztérium VI-A. (hadművelési) csoportfőnökévé nevezte ki.

Ezen beosztásában, alig 42 évesen lett 1923. szeptember 1-jével (soron kívül) tábornok. Nem ismeretes pontosan, hogy ebből a beosztásából mikor mentette fel Horthy, és nevezte ki a szombathelyi m. kir. 3. honvéd vegyesdandár gyalogsági parancsnokává, az viszont igen, hogy ez utóbbi beosztásából az 1925. január 30-án kelt kormányzói elhatározással mentette fel az államfő, és nevezte ki egyúttal a Honvédelmi Minisztérium VI. csoportja főnökének a helyettesévé. Röder Vilmost már ebben a beosztásában nevezték ki altábornaggyá 1926. november 1-jével.

1930. május 26-ával a nyugállományba vonuló vitéz bulcsi Janky Kocsárd lovassági tábornokot – aki egy személyben töltötte be a m. kir. Honvédség főparancsnoki beosztását és a HM VI. csoportfőnöke tisztséget – követte Röder Vilmos a Honvéd Vezérkar főnöke (a rejtés okán továbbra is HM VI. csoportfőnök) beosztásában.

Az 1933. január 1-jével gyalogsági tábornoki kinevezést kapott Röder a m. kir. Honvédség fejlesztésének, a fegyverkezési egyenjogúság békés úton történő elérésének híve volt. Ebben a dologban közte és a miniszterelnöki, illetve honvédelmi miniszteri tiszteket egyaránt betöltő vitéz jákfai Gömbös Gyula között teljes egyetértés mutatkozott.

Később azonban Gömbös és a Honvéd Vezérkar főnöke között ellentétek merültek fel a haderő fejlesztésével kapcsolatban, és ennek következtében Gömbös megvonta a bizalmát Röder Vilmostól, akit az államfő 1935. január 16-án felmentett a Honvéd Vezérkar főnöke beosztásából, így 1935. május 1-jével nyugállományba került. Megjegyzendő, hogy Röder nyugállományba helyezése a korabeli előírásoknak egyébként teljes mértékben megfelelt. A m. kir. Honvédség tényleges állományú főtisztjeit, törzstisztjeit és tábornokait a 36. betöltött szolgálati évet követően nyugállományba helyezték. A nyugdíjazást mindenkinek magának kellett kérnie, és, ha valaki netán „megfeledkezett” erről, akkor figyelmeztették a „mulasztására”.

Röder Vilmost a nyugállományba helyezésekor alig hét hónap választotta el a kötelező nyugállományba vonulástól.

Az 54. életévét már betöltött gyalogsági tábornoknak Horthy Miklós, a hosszú évek során kifejtett kiemelkedő katonai tevékenysége elismeréseként, a Magyar Koronás Nagy Aranyérmét adományozta. Addigra Röder Vilmos – az első világháború során kiérdemelt kitüntetések mellett – már birtokosa volt a II. osztályú Magyar Érdemkeresztnek (1925); a II. osztályú Tiszti Szolgálati Jelnek (1929), amelyet a 30. szolgálati év betöltése után adományozott az államfő a tényleges állományú tiszteknek, tábornokoknak; az I. osztályú Magyar Érdemkeresztnek (1930); továbbá „A Nemzeti Hadsereg Budapestre történt bevonulásnak 15. évfordulója alkalmából a kormányzó saját kezű aláírásával ellátott arcképének” (1934).

A beosztásából felmentett Röder Vilmos 1935. május 1-jével nyugállományba vonult, és már mint nyugállományú gyalogsági tábornok nyerte el 1936-ban a „magyar királyi titkos tanácsos”-i méltóságot.

A Gömbös Gyula halálát követően megalakult Darányi-kormányban – a 1936. október 12-én a nyugállományból visszahívott és azonnal szolgálaton kívüli viszonyba helyezett – Röder a honvédelmi tárcát kapta meg. Honvédelmi miniszteri működése során legfontosabb feladatának a honvédség fejlesztését, megfelelő haditechnikai eszközökkel történő ellátását tekintette, ennek megfelelően a Honvéd Vezérkar főnöke beosztásban eltöltött időkből kialakított kitűnő olasz kapcsolataira igyekezett építeni.

Az úgynevezett győri program kidolgozásában – amelynek értelmében a magyar állam egymilliárd pengőt fordított volna az ország védelmi képességeinek fejlesztésére – is komoly szerepet vállalt, de annak a végrehajtásában miniszterként már nem vett részt. 1938. május 14-én az államfő felmentette miniszteri tisztéből. Röder ekkorra már – az 1938. január 1-jén kelt legfelsőbb elhatározással – a Magyar Országgyűlés felsőházának élethossziglani tagja volt.

Röder a felsőház tagjaként aktív tevékenységet fejtett ki, és 1942. március 10-én az 1939. évi II. törvénycikk 141. §-a alapján alakított 36 tagú országos bizottságnak is tagja lett.

A második világháborúban

Röder a második világháború éveit a gróf Bethlen István nevével fémjelzett, Magyarország háborús részvételének mérséklését javasoló politikusok csoportjába tartozott. Úgy vélte, Magyarország teljes elkötelezettsége a nemzetiszocialista Német Birodalom mellett nem szerencsés.

Magyarország 1944. március 19-i német megszállását követően a német elvárásoknak megfelelő Sztójay Döme vezette kormány lépéseit következetesen ellenezte. 1944. szeptember 10-én személyesen is részt vett az államfő által kezdeményezett, a háborúból történő kiválás lehetőségeit megvitató szűk körű megbeszélésen, és határozottan kiállt a kiválás mellett.

A nyugati szövetségesek felé tett lépés, Náday István nyugállományú vezérezredes kapcsolatfelvételi kísérlete az Olaszországban lévő amerikai–brit parancsnoksággal azonban eredménytelen volt, és Magyarországot a Szovjetunió felé „irányították”.

Az úgynevezett „előzetes fegyverszüneti egyezményről” Röder Vilmos is a rádióból értesült. Érdemi információi nem voltak a Moszkvában zajló „tárgyalásokról”, és a budapesti eseményekre sem volt, és nem is lehetett semmiféle ráhatása.

Az 1944. október 15–16-i nyilas-hungarista hatalomátvételt követően Röder Vilmos illegálisba vonult. A budapesti svéd követség – a Svéd Királyság képviselte a háború idején Magyarországon a Szovjetunió érdekeit – orosz és magyar nyelven kiállított fényképes igazolványa már a közelgő szovjet csapatokkal való „találkozás” esetére igyekezett némi védelmet adni Rödernek. A nyugállományú vezérezredes számára kiállított kétnyelvű igazolvány szövege magyar nyelven így szólt:

„Igazolvány. A magyarországi szovjetországi érdekek képviselésével megbízott budapesti Svéd Királyi Követség igazolja, hogy Roeder Vilmos ur, magyar felsőházi tag a német megszállás óta elutasító álláspontot foglalt el a magyar kormánypolitikával szemben. A fentiek alapján a Kir. Követség nevezett valamennyi illetékes Hatóság és Szerv jóindulatú oltalmába ajánlja. Budapest, 1944. november 20. Danielson s. k. svéd kir. követ.”

Budapest elfoglalást követően a szovjet katonai hatóságok letartóztatták, de hamarosan az Ideiglenes Nemzeti Kormány, pontosabban a Honvédelmi Minisztérium rendelkezésére bocsátották. A honvédelmi miniszter állandó igazoló bizottsága 1945. március 20-án kelt határozatával a Honvéd Vezérkar egykori főnökét, volt honvédelmi minisztert „igazolt”-nak nyilvánította.

Kitelepítve, nehéz sorban

Röder 1945 után nem vállalt sem politikai, sem katonai szerepet, illetve feladatokat. Budapesten élt feleségével, Szalay Annával és lányával, Johannával.

Ám a politikától magát távol tartó, nyugállományú vezérezredes sem kerülhette el a sorsát. 1951. június 7-én őt és hozzátartozóit is kitelepítették Budapestről. Kijelölt kényszerlakhelye Füzesgyarmat lett. A kényszerlakhelyen való tartózkodás alól 1953. augusztus 19-én felmentették ugyan, de még egy ideig Füzesgyarmaton maradt.

Később visszatérhetett Budapestre, ahol a VI. kerületi Rudas László – ma Podmaniczky – utca 43. szám alatt (I. emelet 1.) lakott, és ott írta meg az emlékiratait. Ennek sorsáról közeli rokonai – unokaöccse, Röder Iván – közlése nyomán annyi tudható, hogy a belügyi szervek állandó zaklásait megelégtelve az egyetlen példányt tűzbe vetette, s így a két világháború közötti időszak egyik meghatározó katonai vezetőjének évtizedes katonai és politikusi tapasztalatait megőrző dokumentum az enyészetté vált.

A nehéz anyagi körülmények között élő Röder 1969. december 13-án, Budapesten hunyt el. Holttestének hamvasztás előtti beszentelésére a Farkasréti temetőben került sor 1969. december 23-án, 11 óra 30 perckor. A kiemelkedő tehetségű és képességű egykori tábornok hamvait később Sopronba szállították. Sírja a soproni Új Szent Mihályi temetőben található, amely a Nemzeti Emlékhely Bizottság 2004. április 25-i 34/2004. számú határozatában közreadott döntésével a Nemzeti Sírkertbe soroltatott be.

A két világháború közötti magyar katonai felső vezetés egyik legfelkészültebb, legtehetségesebb tagjának emlékét ma már csak a távolabbi rokonok és a korabeli levéltári források őrzik.

Irodalom

- Ács Tibor – Balogh Gyula – Bencze László – Hegedűs Zoltán – Liptai Ervin – Móricz Lajos – Szakály Sándor: *Honvédelmi miniszterek 1848–1994*. Budapest, Zrínyi Kiadó, 1994.
- Bachó László (szerk.): *A magyar kir. Honvéd Ludovika Akadémia története*. Budapest, Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia, 1930.
- Siposné Kecskeméthy Klára – B. Kalavszky Györgyi: *A Ludovika egykor és most*. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2018.
- Szakály Sándor: Egy igazolvány és tulajdonosa. *Magyar Hírlap*, 1989. március 29.
- Szakály Sándor: Röder Vilmos – katona és/vagy politikus. In Dubniczky Zsolt – Hermann Róbert – Kocsis Annamária – Ligeti Dávid – Orosz László (szerk.): *„A kultúra tarthatja meg és teszi ismét naggyá”*. *Tanulmányok Ujváry Gábor hatvanadik születésnapjára*. Budapest, Ráció Kiadó, 2020. 508–515.